

VAJA POŽAR 95

Marjan Skubic*

UDK 614.84 (497.4 Žerjav) "1995"

V mesecu požarne varnosti je bila 6. oktobra 1995 na požarno ogroženem območju Žerjava v Zgornji Mežiški dolini združena zaščitno-reševalna vaja POŽAR 95. Potekala je na podlagi predpostavke, da je požar nastal zaradi stika žic na visokonapetostnem elektrovodu, se nato hitro razširil v gozd in v kratkem času zajel veliko površino. V vaji so sodelovale sile za zaščito, reševanje in pomoč občine Črna na Koroškem in sosednjih občin, zaradi hitrega širjenja požara pa so bile aktivirane tudi sile za zaščito, reševanje in pomoč na državni ravni in gasilske enote iz sosednje Avstrije.

V gozdovih v Zgornji Mežiški dolini, zlasti na območju okolice Žerjava, so bili pogosti požari. Leta 1974 in 1975 sta na tem območju dva požara uničila kar 500 ha gozda, ki je varoval strma in težko dostopna pobočja nad reko Mežo pred erozijo. Zaradi imisije industrijskih plinov je v okolici topilnice svinca v žerjavu ogolelo okoli 1000 ha gozdnih površin. Na rastiščih bora in termofilnih gozdov listavcev je predvsem spomladi pred začetkom vegetacije zaradi sončne lege območja izredno veliko lahko vnetljivega in gorljivega materiala. Na tem območju ni površinske vode, te vode so le v dolinah. Teren je zelo razgiban, pobočja so v spodnjem delu zelo jarkasta, greben pa sestavljajo strme skalne police, kar onemogoča dostop do žarišča požara. Poseljena je le dolina, zato je požar težko opaziti. Čez območje poteka tudi visokonapetostni elektrovod, ki je ob močnem vetru že večkrat povzročil požar zaradi dotikanja žic.

Zaradi načrtnega pogozdovanja in uestvitve proizvodnje v topilnici svinca pobočja nad Žerjavom spet postajajo zelena. V onesnaženih in eroziji izpostavljenih tleh ima vsaka bilka varovalno vlogo, zato je upravičena bojazen, da bi ogenj ponovno uničil ozelenela pobočja nad Mežo. Zaradi vseh teh okoliščin območje ni bilo na ključno izbrano za prizorišče vaje.

Zamisel, cilji in priprava vaje

Osnovna zamisel vaje je bila, da stik žic na visokonapetostnem elektrovodu zaneti požar. Pri izvajanju trenažnega letenja pilot letala Koroškega aerokluba opazi požar in obvesti Regijski center za obveščanje v Slovenj Gradcu. Ta najprej aktivira okoliške gasilske enote in policijo. Območje je požarno zelo ogroženo, zato se požar hitro širi. Aktivirata se poveljnik in štab Civilne zaštite občine Črna na Koroškem, ki pokliče na pomoč gasilske enote sosednjih občin in gozdarje (varovalni posek), nato pa tudi Zavod za gasilsko in reševalno službo Maribor in gasilske enote z Jezerskega, Železne Kaple in Globasnice v Avstriji. Ker gori na težko prehodnem območju, se aktivira tudi

15. brigada vojaškega letalstva Brnik, ki gasi iz helikopterja. Med gašenjem se v dolini pripeti huda prometna nesreča, ponesrečenci so ukleščeni v avtomobilu. Pri gašenju požara se poškoduje več gasilcev, zato se v zaščito in reševanje vključijo še Gorska reševalna služba, zdravstveni domovi, reševalna služba, bolnišnica in letalska enote policije, ki prepreči ponesrečenca s helikopterjem. Vse poteka v realnem času.

Glavni nameni in cilji vaje so bili:

- izpopolniti občinske načrte varstva pred požarom
- izboljšati učinkovitost opazovanja, obveščanja in alarmiranja na lokalni, državni in mednarodni ravni
- preveriti delovanje novega sistema zvez
- preveriti in izpopolniti organiziranost, usposobljenost, opremljenost in delovanje sil za gašenje in reševanje ob velikem požaru v naravi
- ohraniti in obvarovati ogroženo naravno okolje.

Priprave na vajo so organizirano potekale od marca 1995, usmerjalo jih je vodstvo vaje, v njih pa so sodelovali:

- občina Črna na Koroškem
- Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje
- Uprava za obrambo Slovenj Gradec
- Izpostava za obrambo Ravne na Koroškem
- Gasilska zveza Slovenije in Gasilska zveza Mežiške doline
- generalštab Slovenske vojske
- Ministrstvo za notranje zadeve in
- Zavod za gozdove Slovenije – krajevna enota Črna.

Operativno-strokovne zadeve je opravljala delovna skupina za izvedbo in pripravo vaje, delo pri pripravi vaje pa je organizirala in usklajevala Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje. Večino pripravljanih del na prizorišču vaje so opravili gasilci Zgornje Mežiške doline na čelu z vodjo intervencije, Gorska reševalna služba – postaja Prevalje in 105. inženirska četa Novo mesto.

Pri pripravi na vajo je bilo:

- opravljeno uvajalno in temeljno usposabljanje štabov Civilne zaštite koroške regije ter občin Črna na Koroškem in Mežica
- opravljen preizkus slišnosti radijskih signalov v Zgornji Mežiški dolini

- na požarno ogroženem območju urejenih 550 m novih in obnovljenih 4500 m dotedanjih požarnih poti
- opravljeno usposabljanje prebivalstva o varstvu pred požarom v naravnem okolju prek medijev, na prostovoljnih predavanjih in z razdeljenimi brošurami
- organizirano posvetovanje o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami za ravnatelje in učitelje osnovnih šol koroške regije.

Udeleženci in izvedba vaje

V vaji je aktivno sodelovalo več kot 340 udeležencev, in sicer:

- iz občine Črna na Koroškem: župan, poveljnik in občinski štab Civilne zaštite, gasilski enoti PGD Črna na Koroškem in PGD Mušenik, enota Civilne zaštite za prvo pomoč, Zavod za gozdove Slovenije – krajevna enota Črna na Koroškem in Gozdno gospodarstvo Slovenj Gradec – poslovna enota Črna na Koroškem
- iz sosednjih občin: gasilske enote PGD Mežica, PGD Kotlje, PGD Ravne, PGD Prevalje, PGD Dravograd, PGD Muta, PGD Raduše, Gasilski zavod Ravne na Koroškem, Gorska reševalna služba – postaja Prevalje, Koroški aeroklub Slovenj Gradec, Reševalna služba Koroške in Splošna bolnišnica Slovenj Gradec
- državni organi: Regijski center za obveščanje Slovenj Gradec, poveljnik in štab Civilne zaštite za Koroško, OKC UNZ Slovenj Gradec, Policijska postaja Ravne na Koroškem, Policijska postaja Ravne na Koroškem – oddelek policije Mežica, Postaja prometne policije Slovenj Gradec, Center za obveščanje Republike Slovenije, 15. brigada vojaškega letalstva Brnik, 105. inženirska četa Novo mesto, Letalska enota policije in mobilna merilna enota Hidrometeorološkega zavoda Republike Slovenije
- na mednarodni ravni: gasilski enoti Globasnica in Železna Kapla iz Avstrije ter
- drugi sodelujoči: Zavod za gasilsko in reševalno službo Maribor, gasilska enota PGD Jezersko in Zavod za gradbeništvo – ZRMK.

* Ministrstvo za obrambo, Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje, Kardeljeva ploščad 26, Ljubljana

V okviru sistema opazovanja, obveščanja in alarmiranja je v vaji sodeloval Koroški aeroklub iz Slovenj Gradca, ki v okviru trenajnega letenja tudi opazuje požarno ogrožena območja.

Obveščanje in aktiviranje sil za zaščito, reševanje in pomoč na lokalni in regijski ravni je potekalo prek Regijskega centra za obveščanje v Slovenj Gradcu. Kljub temu, da delavci niso bili operativci, so delo opravili zelo dobro.

Tudi Center za obveščanje Republike Slovenije je med vajo aktiviral sile za zaščito, reševanje in pomoč na državni ravni brez večjih posebnosti.

Na vaji je bil prvič v praksi uporabljen nov sistem radijskih zvez ZA-RE. Preizkušeni so bili vsi tipi do tedaj kupljenih radijskih postaj, začasno postavljen mobilni repetitor na Šumahovem vrhu, stalni repetitor na Uršlji gori in radijska oprema Regijskega centra za obveščanje v Slovenj Gradcu. Na vaji je bila tudi prvič preizkušena zveza med človekom na zemlji in helikopterjem 15. brigade vojaškega letalstva. Sistem zvez je deloval zelo dobro. Prek stalnega repetitorja na Uršlji gori je bila omogočena dobra radijska zveza med Centrom za informacijsko podporo pri Upravi Republike Slovenije za zaščito in reševanje v Ljubljani in Regijskim centrom za obveščanje v Slovenj Gradcu.

Pokazal pa se je problem komuniciranja med Regijskim centrom za obveščanje Slovenj Gradec in enotami Gorske reševalne službe, ki so med vajo še delovale v okviru sistema zvez Ministrstva za notranje zadeve.

Slika 1. Postavljanje verižnega sistema za zagotavljanje požarne vode (foto: arhiv Uprave RS za zaščito in reševanje)

Figure 1. Setup of a firefighting water supply system (photo: courtesy of the Administration for Civil Protection and Disaster Relief)

Operativne naloge gasilstva je izvajalo 21 gasilskih enot s 193 gasilci, ki so opravili večino nalog po predvidenem scenariju. Postavili so verižni sistem prenosnih motornih brizgaln in tlačnih cevi, ki je zagotavljal vodo za gašenje požara v višjih predelih požarišča. Višinska razlika med črpališčem vode in mestom gašenja je bila približno 260 m. Tudi zahtevne naloge so opravili organizirano in učinkovito. Kljub razmeroma dobri opremljenosti pa jim primanjkuje še oprema za gašenje požarov v naravnem okolju in oprema, ki bi omogočala hitrejša, lažje in varnejša delo pri razmestitvi gasilske opreme na težko prehodnih in strmih območjih.

Reševalna služba Koroške je med vajo sodelovala pri reševanju ponesrečencev (skupaj z Gorsko reševalno službo, Gasilskim zavodom Ravne, enoto Civilne zaštite za prvo pomoč) in prevažala ponesrečence v zdravstvene ustanove. Na vaji so sodelovali zdravnik, trije medicinski tehniki in pet voznikov-reševalcev ter pet reševalnih vozil z vso potrebno opremo.

Po mnenju Reševalne službe Koroške je bilo reševanje zelo zahtevno, saj je bilo potrebno popolno sodelovanje reševalcev in poklicnih gasilcev ter usklajeno skupinsko delo pri reševanju dveh hudo poškodovanih iz vozila, ki je bilo udeleženo v prometni nesreči. Pokazalo se je, da je Reševalna služba Koroške dobro opremljena in da se je z usposobljenimi delavci sposobna hitro in učinkovito vključiti tudi v zahtevnejša reševanja. Sodelovanje z drugimi silami za zaščito, reševanje in pomoč je bilo zelo dobro in uspešno.

Splošna bolnišnica Slovenj Gradec je za sprejem in medicinsko oskrbo ponesrečencev zagotovila dežurne ekipe za delo na kirurškem in internističnem oddelku, za rentgensko slikanje, v laboratoriju in za transfuzijo krvi. Vaja je pokazala, da je načrt organizacije bolnišnice za delo v katastrofalnih razmerah ustrezen.

Ponovno pa se je pokazala velika pomanjkljivost pri prevozu ponesrečencev s helikopterjem, saj je pristajanje možno le na športnem igrišču, ki je od bolnišnice oddaljeno približno 500 metrov. Zato je

treba za prevoz ponesrečenca od mesta pristanka do kirurškega oddelka vključiti Reševalno službo Koroške. Z ureditvijo heliodroma v sklopu bolnišnice (za kar že imajo načrte) bi lahko ponesrečenca prepeljalo ali preneslo osebje bolnišnice in to ne glede na čas in vreme. Tako tudi ne bi bilo vmesnega prevoza z reševalnim vozilom in dodatnega prelaganja bolnika.

Policija je zagotavljala predvsem:

- medsebojno obveščanje in koordiniranje
- zavarovanje širšega območja požarišča
- nadzor in urejanje ter preusmeritev cestnega prometa
- nudenje pomoči redarjem pri urejanju prometa na parkirnih prostorih
- organiziranje prestopa državne meje na mejnem prehodu Luže in spremljanje gasilskih enot iz sosednje Avstrije do požarišča
- zagotavljanje varnosti obiskovalcev, gostov in drugih sodelujočih
- reševanje prometne nesreče s telesnimi poškodbami ter
- reševanje in prevoz poškodovanega gasilca s helikopterjem v Splošno bolnišnico Slovenj Gradec.

Njihovo sodelovanje in usklajevanje nalog z drugimi sodelujočimi na vaji je bilo dobro in učinkovito.

Gorska reševalna služba – postaja Prevalje je na vaji v okviru scenarija strokovno opravila naslednje naloge:

- reševanje ponesrečenega gasilca s hudimi poškodbami na težko prehodnem območju, ki je bil s helikopterjem letalske enote policije prepeljan v Splošno bolnišnico Slovenj Gradec
- nudenje pomoči zastrupljenemu gasilcu s CO, prevoz ponesrečenca z gorskimi nosili Mariner do glavne ceste in njegova predaja Reševalni službi Koroške.

Na vaji in pripravi nanjo je sodelovalo 24 pripadnikov Gorske reševalne službe.

105. inženirska četa iz Novega mesta je med vajo izvajala imitacijo gozdnega požara v petih požarnih krogih. Z dobro organizacijo dela, usklajenostjo, odličnim

Slika 2. Reševanje ponesrečencev iz vozila (foto: arhiv Uprave RS za zaščito in reševanje)

Figure 2. Rescuing victims from a vehicle (photo: courtesy of the Administration for Civil Protection and Disaster Relief)

Slika 3. Gašenje požara na težko prehodnem območju s helikopterjem (foto: arhiv Uprave RS za zaščito in reševanje)

Figure 3. A helicopter helps to fight fires on inaccessible terrain (photo: courtesy of the Administration for Civil Protection and Disaster Relief)

sodelovanjem z drugimi udeleženci in veliko vloženega truda (skupaj z Gorsko reševalno službo) je z dimljenjem ponazorila širjenje požara na težko prehodnem območju.

15. brigada vojaškega letalstva Brnik je na vaji sodelovala z dvema helikopterjema. Naloge posadk helikopterjev so bile:

- prevoz gasilcev v bližino požarišča
- prevoz hidrokonta, napolnjenega z vodo, v mreži za podvesno breme
- gašenje požarov z Bambi Bucketi z napravo za dodajanje penila, kar omogoča večjo učinkovitost gašenja na neprehodnih območjih in
- preletavanje požarišča in odkrivanje žarišč s pomočjo termografske kamere, kar je izvajal Zavod za gradbeništvo – ZRMK.

Naštete naloge so bile opravljene v skladu s pričakovanji, kakovostno in učinkovito. K temu je pripomoglo dobro načrtovanje letov in priprava vaje ter ugodne vremenske razmere, ki so omogočile nemoteno uporabo helikopterjev. Izredno primerne in uporabne so bile tudi nove radijske postaje, vgrajene v helikopterje, ki so omogočile vključitev v sistem radijskih zvez ZA-RE in uspešno ter nemoteno komuniciranje pilotov z gasilci na zemlji in regijskim centrom za obveščanje.

Na vaji je prvič sodelovala mobilna merilna postaja Hidrometeorološkega zavoda Republike Slovenije, ki bo v prihodnje v veliko pomoč pri vodenju in izvajanju intervencij v resničnih razmerah.

Vse naloge je na začetku vodil vodja intervencije. Po razširitvi požara in po aktiviranju štaba Civilne zaščite občine Črna na Koroškem pa je vodja intervencije uspešno in učinkovito vodil dejavnosti na požarišču v skladu z usmeritvami poveljnika Civilne zaščite občine Črna na Koroškem.

Štab Civilne zaščite občine Črna na Koroškem je na vaji deloval v polni sestavi. Ukrepal je na podlagi prejetih obvestil vodje intervencije in učinkovito zagotavljal vso logistično pomoč enotam na požarišču, zahteval dodatno pomoč v silah in sredstvih in izdajal sporočila za javnost.

Regijski štab Civilne zaščite za Koroško je usklajeval pomoč, ki so jo zagotavljale občine v okviru regije in država.

Gasilske in druge sile za zaščito, reševanje in pomoč so svoje naloge opravljale varno v skladu s predpisi o varnosti. Ker je vaja potekala na območju Šumahovega vrha na nadmorski višini do 1100 m, torej v gorah, ki so zaradi nekdanjih požarov še netrdne, slabo porasle, izpostavljene in zelo krušljive, je imela Gorska reševalna služba – postaja Prevalje med pripravami na vajo in med njo tudi druge naloge:

- varovanje pripadnikov 105. inženirske čete Novo mesto – imitatorjev med pripravami za izvedbo imitacije požara
- zagotavljanje pripravljenosti za ukrepanje v primeru nesreč pri izvedbi vaje
- ureditev varovanih dostopov in napeljava vrhnih ograj na najbolj nevarnih in izpostavljenih območjih Šumahovega vrha ter
- pomoč pri prevozu orodja in agregatov za potrebe imitatorjev.

Za ukrepanje v primeru dejanskih požarov sta bili pripravljene dve reševalni vozili s posadko.

Sklep

Vaja je bila natančno načrtovana, zato tudi pri njenem poteku ni bilo večjih napak. Nameni in cilji vaje, ki jih je določal sklep Vlade Republike Slovenije o pripravi in izvedbi vaje, so bili v celoti uresničeni. Potekala je organizirano, usklajeno, učinkovito in varno. Vsi sodelujoči so bili izjemno požrtvovalni, pripravljeni in usposobljeni ter so delovali po predpisanih postopkih in pravilih stroke.

Vodenje zaščite in reševanja je potekalo v skladu z veljavnim sistemom vodenja na področju zaščite in reševanja ter v skladu z elaboratom vaje. Uspešno je bil preizkušen nov sistem radijskih zvez ZA-RE, saj je deloval tehnično brezhibno in izpolnil vsa pričakovanja. Zagotoviti bo treba le obveščanje in alarmiranje sil za zaščito, reševanje in pomoč v okviru tega sistema.

Vaja je bila praktična realizacija določil zakona o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami in meddržavnega sporazuma o medsebojni pomoči med občinami ob državni meji, saj sta na njej sodelovali tudi gasilski enoti iz sosednje Avstrije.

Opremljenost gasilskih in drugih sil za zaščito, reševanje in pomoč, ki so aktivno sodelovale v vaji, je bila razmeroma dobra. Za hitrejše, lažje, bolj kakovostno in varno opravljanje nalog pa bo treba nabaviti dodatno opremo za zaščito, reševanje in pomoč ob požarih v naravnem okolju.

Predavanja kot oblika izobraževanja in informiranja prebivalstva so preživetja oblika, saj se jih je udeležilo zelo malo ali nič prebivalcev. Več pozornosti bo zato treba posvetiti medijskemu obveščanju. Na vaji so bila podeljena samo priznanja, ne pa tudi zahvale za sodelovanje, kar je vzbudilo nezadovoljstvo nekaterih enot in služb.

Vaja je bila z vseh zornih kotov zelo uspešna, k temu pa so pripomogli tudi prijazni, delavni in gostoljubni Korošci.

Marjan Skubic

Fire 95 Exercise

A joint protection-rescue exercise Fire 95 took place on 6 October 1996 in the municipality of Črna na Koroškem, which is in the vicinity of Žerjav. This site is a high-danger fire area. In 1974 and 1975 two fires destroyed 500 hectares of forest; due to the emission of industrial gases about 1000 hectares of forest became defoliated in the surroundings of a metal foundry. The terrain here, which has no surface water bodies, is very hilly, rocky, and inaccessible. But because production in the foundry has stopped and planned reforestation has taken place, this area is again becoming greener. The purpose of the exercise was to ensure the preservation and protection of the endangered natural environment, improve the efficacy of observation, information and problem monitoring at all levels, to check and improve organization, training and equipment of protection and rescue forces for actions upon large fires in nature and the operation of a new system of connections.

The premise of the exercise was to test how the contact of high-voltage electrical wires can ignite fire. Local protection and rescue forces were summoned first, and since the fire extended rapidly, they were followed by regional and national forces (the helicopter unit of the Slovenian Army and Police, etc.) and fire-fighting units from Austria. Over 240 people participated in the exercise.

All objectives of the exercise were achieved and all participants displayed extreme self-sacrifice, readiness and skill; equipment was relatively good and a new system of radio connections was tested – its operation was technically impeccable.